

De vlucht naar Le Tréport

Oktober 1914. Belgische families op het strand in De Panne wachtend op een inschepping voor Duinkerke¹.

Context

Tijdens WO-I, de "Grote Oorlog", vluchtten ongeveer 1,5 miljoen Belgen, hetzij 20% van de bevolking, naar het buitenland. Eén miljoen vluchtte naar Nederland, 300.000 naar Frankrijk en 200.000 naar Groot-Brittannië².

In het archief van de families Beyen – Boels zijn er een paar sporen terug te vinden van deze moeilijke periode in onze geschiedenis. Een en ander wordt hieronder op een rijtje gezet.

De Panne

Na het uitbreken van de oorlog in augustus 1914 reageerde de Belgische vissersgemeenschap uiteenlopend. De meeste vissers kozen ervoor om meteen uit te wijken naar het buitenland en vertrokken reeds vanaf oktober. Zij namen enkel hun familie en wat persoonlijke bezittingen mee. Vissers die over een grotere boot beschikten, hielpen mee met de evacuatie van binnenlandse vluchtelingen.

Veel vissers van De Panne vluchtten met hun P-boten³ naar Franse havensteden zoals Le Tréport, Dieppe, Fécamp, Le Havre en Saint-Malo⁴, andere bleven al dan niet gedwongen tot in 1916-1917 achter⁵.

Juli 1916. Vissersboten op het strand in De Panne⁶.

Op 9 september 1917 wordt L'Océan, het Rode Kruishospitaal in De Panne, grotendeels ontruimd omdat de badstad te veel in de vuurlinie komt van de Duitsers en er ook meer luchtbombardementen zijn. Hoog tijd voor een tweede evacuatiegolf dus. De nog thuisgebleven vissers worden verzocht met hun gezin en boot uit te wijken naar Frankrijk.

Beyen - Boels

Van het gezin van Engel Beyen⁷ en Anna Boels⁸ weten we dat ze pas in 1917 zijn vertrokken, want Anna beviel in De Panne op 12 oktober 1916 van haar tweede dochter Jeanne⁹. Zij waren dus in 1916 nog in België.

In het familiearchief Beyen - Grijpdonck bevindt zich een kopie¹⁰ van een briefkaart met de vermelding dat deze briefkaart in december 1917 door Engel Beyen uit Le Tréport werd verstuurd naar August Boels - Torney¹¹, Kerkstraat 235, De Panne. Het gezin Boels – Torney is dus in De Panne gebleven tijdens het oorlogsgeweld.

Op de voorkant van de briefkaart staat de afbeelding van een dandy-kotter (Dundee-cutter):

De bewuste briefkaart van december 1917.

met op de achterkant volgende tekst:

Allen in volle gezondheid. Met de visserij gaat het hier ook nog redelijk. Wij hadden voor 2 duizend frs in onze veertien dagen. Blij te horen van Pol dat vader nogal veel vis vangt. Pol zal hier geheel goedkoop hoeks krijgen. Moeder, wil mijn uitstelbrief¹² zenden, want ik kan hem nog nodig hebben.

Engel & Bertha

Le Tréport

Op een open boot zonder slaappleatsen was het onmogelijk om een gezin te huisvesten. Ze hebben dus een onderkomen aan wal gezocht en gevonden op nummer 19 in de *rue de l'Anguinerie*.

Zeer waarschijnlijk kwamen Engel en Anna daar met hun vier kinderen bij een pleeggezin terecht. Geen idee of er nog andere familieleden bij waren.

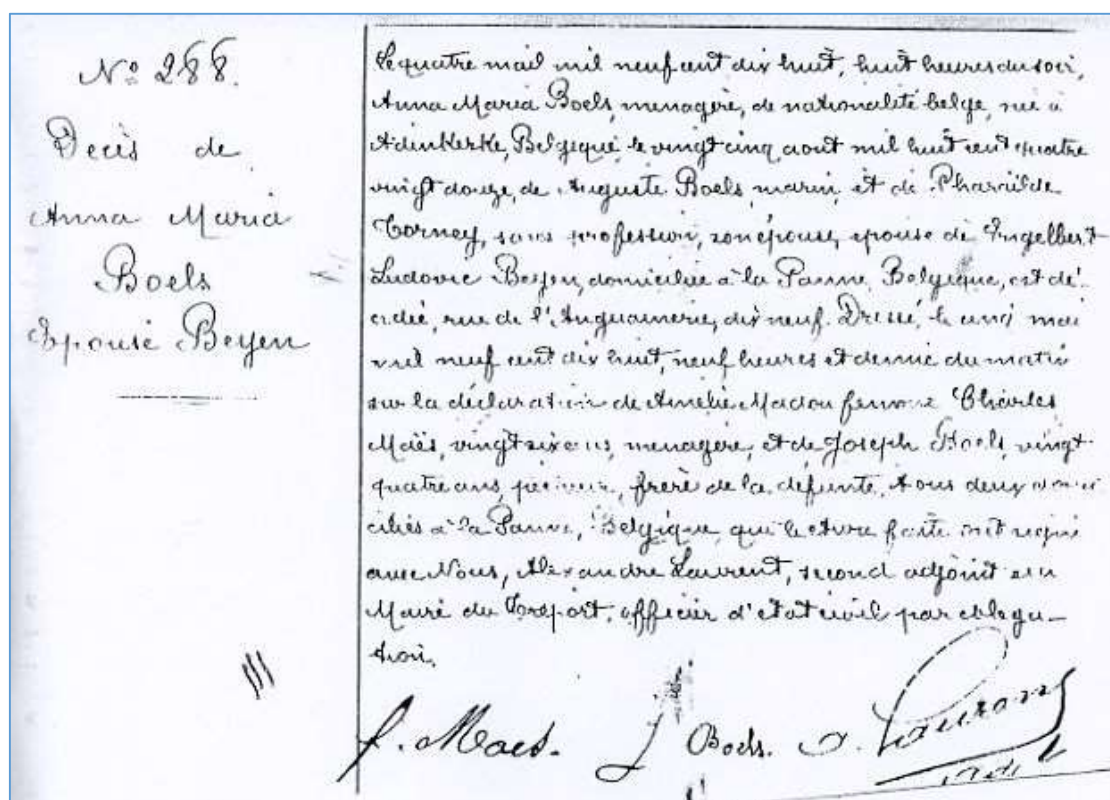
De rode lijn toont waar de rue de l'Anguinerie zich bevindt.

Augustus 2014. Nummer 19 is het huis links met de blauwe deur.

Het noodlot slaat toe

Op 4 mei 1918 overlijdt Anna op 25-jarige leeftijd ten gevolge van de Spaanse griep. Zij laat Engel alleen achter met 4 kinderen. Engel is dan 29 jaar oud.

De aangifte van het overlijden van Anna Boels in 1918.

Transcriptie

Le quatre mai mil neuf cent dix huit, huit heures du soir, Anna Maria Boels, ménagère, de nationalité belge, née à Adinkerke, Belgique, le vingt cinq août mil huit cent quatre vingt douze, de Auguste Boels, marin, et de Pharailde Torney, sans profession, son épouse, épouse de Engelbert Ludovic Beyer, domicilié à La Panne, Belgique, est décédée, rue de l'Anguainerie, dix neuf. Dressé le cinq mai mil neuf cent dix huit, neuf heures et demie du matin, sur la déclaration de Amélie Madou femme [de] Charles Maes, vingt six ans, ménagère et de Joseph Boels, vingt quatre ans, pêcheur, frère de la défunte, tous deux domiciliés à La Panne, Belgique, qui lecture faite ont signé avec nous, Alexandre Laurent, second adjoint au Maire du Tréport, officier d'état civil par obligation.

F. Maes – J. Boels – A. Laurent

Vertaling

Op 4 mei 1918, om 20:00, is Anna Maria Boels, huisvrouw, van Belgische nationaliteit, geboren te Adinkerke, België, op 25 augustus 1892, van August Boels, visser, en van Pharaïlde Torney, zonder beroep en diens echtgenote, echtgenote van Engelbert Beyen, wonende te De Panne, overleden in de Anguainerie straat nummer 19. Opgesteld op 5 mei 1918, om 09:30, volgens verklaring van Amélie Madou, echtgenote van Charles Maes, visser, broer van de overledene, beiden wonende te De Panne, België, die na lezing, samen met ons hebben ondertekend, Alexander Laurent, tweede adjunct van de burgemeester van Le Tréport, dienstdoende officier van de burgerlijke stand.

F. Maes – J. Boels – A. Laurent

Begraafplaats

Anna werd begraven op de oude begraafplaats van Le Tréport, gelegen op de *route de Dieppe*.

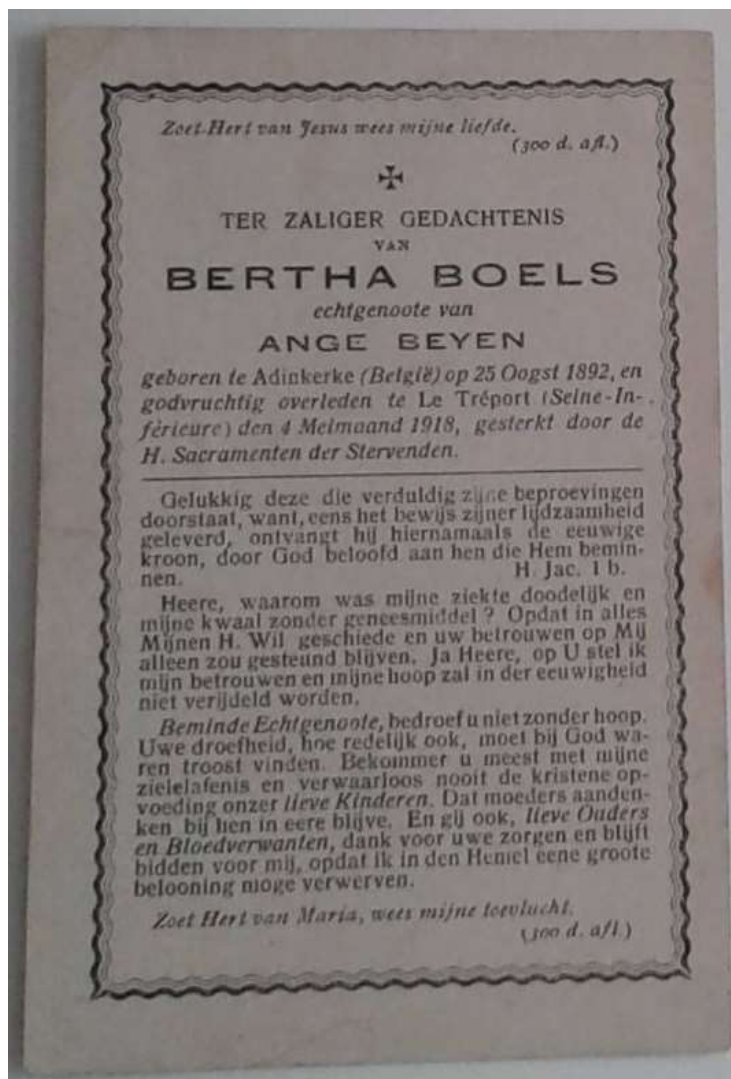

Het eerste graf van Anna.

Het voorlopige graf van Anna werd later vervangen door een stenen exemplaar.

Let op de verkeerde voornaam "Bertha". Engel noemde haar steeds zo en ook voor het bidprentje werd deze roepnaam gebruikt.

Andere gezinnen en familieleden

Engel Beyen was niet de enige Pannenaar die op de vlucht was in Frankrijk tussen 1917 en 1919. Er zijn sporen die aantonen dat andere familieleden in dezelfde periode in de buurt waren. Waarschijnlijk zijn zij samen gevlucht, maar hierover ontbreekt voorlopig nog enige zekerheid. Alle verdere informatie hierover is meer dan welkom.

Boels, Jozef

Jozef Boels (1894–1967), broer van de overledene, tekent als tweede getuige op de aangifte van overlijden van Anna Boels. Hij was daar dus ook, toen 24 jaar oud.

Calcoen, Alex

Uit een brief van maart 1960 leren we dat Alex Calcoen (1885-1974) een officiële aanvraag heeft ingediend om de periode 1914-1918 te laten meetellen voor zijn pensioen omdat hij dan tussen Duinkerke en Le Tréport heeft gevaren¹³.

Dangez – Pyson

De familie Camiel Dangez (1883-1940) – Eugenia Pyson (1883-1971) verbleef in 1917 in Mers-les-Bains, dat is noordkant van de haven van Le Tréport. We weten dit omdat hun zoon Henri in april 1917 in Mers-les-Bains werd geboren. Hun dochter Maria werd in september 1918 in Malo-les-Bains geboren (tegen de Belgische grens). Ze waren toen waarschijnlijk op de terugtocht naar België.

Decreton – Maes

In 1917 is Frans Decreton (1885-1960) naar Frankrijk gevlucht met de P.47 "Jeanette" waar hij in Le Tréport verblijft tot in 1919¹⁴.

Maes – Madou

Uit de overlijdensakte van Anna Boels kunnen we ook afleiden dat het echtpaar Karel Maes en Amélie Madou ook in Le Tréport waren. Behalve de geboortedatum van Amélia (20 augustus 1891) is er verder niets geweten over dit echtpaar.

Maes – Pyson

De familie Karel Maes (1890-1970) – Nathalie Pyson (1891-1961) was in 1918 ook in Le Tréport. Volgens een grafopschrift in de begraafplaats van De Panne is hun zoon Frans in september 1918 in Le Tréport geboren.

Provoost – Beyen

Jozef Provoost, zoon van Hendrik Provoost (1890-1953) en Philomène Beyen (1890-1980), is in Dieppe geboren op 6 oktober 1917.

Verbanck, Alex

In de nota's van Julien Beyen, aan de hand van dewelke het verhaal van de *Odette* werd opgesteld, wordt verwezen naar een zekere Alex Verbanck¹⁵.

Er staat letterlijk: *Alex en vader [Engel] trokken blijkbaar een heel eind samen op. Van de tijd dat ze samen vaarden op de pannepot van mijn grootvader Hippoliet Beyen tot hun uitwijking in 1916-1917 naar Le Tréport.*

Vragen

1. Wie is die "Pol" waarvan sprake op de briefkaart van december 1917? Blijkbaar ook iemand die thuis is gebleven. Zou dat Leopold Calcoen (1856-1893) kunnen zijn, de man van Maria Verbanck (1855-1933) en schoonbroer van Eugenie Verbanck (1859-1935), de moeder van Engel?
2. Zou de boot op de briefkaart die kunnen zijn waarmee ze in december 1917 zijn gevlucht? Ze hebben zeer waarschijnlijk een boot van een naast familielid gebruikt. Engel had toen nog geen boten.
3. Wie is die F. Maes die de aangifte van overlijden van Anna Boels mee ondertekent? Hij wordt niet genoemd in de aangifte zelf.
4. Is er nog iets meer geweten over de andere familieleden die in die periode in de buurt van Le Tréport waren?

Bronnen en nota's

- ¹ Jean Bailleul, Wereldoorlog 1914-1918, De Panne, Koninklijke verblijfplaats.
- ² Wilfried Devoldere en Arnold Preneel, Vluchtelingen naar Frankrijk tijdens de Grote Oorlog, Vlaamse Stam, 2016/1.
- ³ De boten van De Panne werden onder een nummer geregistreerd voorafgegaan door de letter “P”.
- ⁴ José Decoussemaeker, Chronologie WO-I De Panne.
- ⁵ Brecht Demasure, Visserij en de Eerste Wereldoorlog, VLIZ, De Grote Rede 2013, 36.
- ⁶ Foto door koningin Elisabeth op 7 juli 1916 in De Panne genomen.
- ⁷ Engelbertus (Engel) Lodewijk Beyen, °Adinkerke 14 juli 1888, †De Panne 2 september 1966.
- ⁸ Anna (Bertha) Marie Josephine Antonia Boels, °Adinkerke 25 augustus 1992, †Le Tréport 4 mei 1918.
- ⁹ Godelieve (Jeanne) Jeanette Beyen, °De Panne 12 oktober 1916, †De Panne 28 december 2004.
- ¹⁰ Het origineel zou zich bij mevrouw Verbank – Boels bevinden. Waarschijnlijk gaat het hier om Zenobie Boels (1903 – 1990).
- ¹¹ Carolus (August) Ludovicus Boels (°Adinkerke 1860 - †Oostende 1959) en Pharaildis Mathilde Torney (°Adinkerke 1861 - †De Panne 1929). De schoonouders van Engel Beyen, de ouders van Anna Boels.
- ¹² Het betreft hier waarschijnlijk de brief met betrekking tot zijn vrijstelling van legerdienst. Engel had bij de loting het nummer 93 getrokken. Later zal hij dit nummer gebruiken voor de registratie van de “P.93 Radium” omdat het hem geluk had gebracht.
- ¹³ Archief van het Schepenbeheer Oostende.
- ¹⁴ Jan Decreton, Familiearchief Decreton.
- ¹⁵ Alex was de oudste zoon van Joseph (Jef) Verbanck (1859-1935) en Jef was de broer van Eugenia Verbanck (1865-1910), de moeder van Engel Beyen. De Hippoliet Beyen die wordt vermeld was de vader van Engel Beyen.